

Samorządy i administracja rządowa NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Informator dla rodziców dotyczący uprawnień dzieci z niepełnosprawnością

1. Wstęp	3
2. Co to jest niepełnosprawność i jak jest rozumiana?	5
3. Jakie wsparcie dla dziecka jest możliwe w ramach opieki zdrowotnej?	7
4. Jakie uprawnienia, ulgi i świadczenia zabezpiecza Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością i ich rodzin?	9
5. Na co można uzyskać dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych?	16
6. Jaką pomoc w systemie oświaty - można zapewnić dziecku od urodzenia do chwili podjęcia nauki w szkole podstawowej?	18
7. Czy dziecko z niepełnosprawnością może być objęte wychowaniem przedszkolnym?	20
8. Czy dziecko z niepełnosprawnością podlega obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki?	21
9. Jaką podstawę programową realizują uczniowie z niepełnosprawnością i z jakich podręczników mogą korzystać?	24
10. Jakie wsparcie w szkole może otrzymać uczeń z niepełnosprawnością?	25
11. Jakie świadectwo otrzyma uczeń z niepełnosprawnością?	29
12. Jaką pomoc może uzyskać dziecko niepełnosprawne i jego rodzice w poradni psychologiczno-pedagogicznej?	30
13. Kto odpowiada za dowóz dzieci i uczniów z niepełnosprawnością do szkół i placówek oświatowych?	31
14. Podsumowanie	33
15. Najczęściej zadawane pytania.	34

Zdjęcia wykorzystane w folderze pochodzą ze źródeł internetowych: Photogenica, Fotolia.com

1. Wstęp

Narodziny dziecka z niepełnosprawnością lub pojawienie się niepełnosprawności dziecka w kolejnych latach jego życia, są zawsze trudnym doświadczeniem dla całej rodziny. Diagnoza wywołuje wiele emocji – lęk, bezradność, złość, rozpacz. Początkowy wstrząs związany z diagnozą stopniowo przeradza się w poszukiwanie odpowiedzi na pytania: Co dalej? Jak mogę pomóc mojemu dziecku? Gdzie szukać wsparcia? W pierwszym okresie od chwili wykrycia niepełnosprawności ważne jest wsparcie dla całej rodziny. Najistotniejsze działania koncentrują się jednak na dziecku i jego potrzebach: jak najszybszym zapewnieniu specjalistycznej pomocy i podjęciu wczesnych działań wspierających dziecko w jego rozwoju. Wczesne rozpoznanie problemów rozwoju dziecka i objęcie go specjalistyczną opieką daje szansę na zminimalizowanie trudności rozwojowych lub ich całkowite wyeliminowanie.

W sytuacjach wymagających wsparcia psychologicznego i pomocy związanej z przezwyciężaniem trudnych sytuacji życiowych, rodzice dzieci niepełnosprawnych mogą - na zasadach ogólnych - korzystać w ramach NFZ z pomocy psychologa, terapeuty lub lekarza psychiatry. Do lekarza psychiatry nie jest wymagane skierowanie, natomiast do psychologa czy terapeuty wymagane jest skierowanie od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego.

Mamy nadzieję, że poradnik, który przekazujemy w Państwa ręce będzie pomocny w poszukiwaniu rozwiązań związanych z pomocą dziecku niepełnosprawnemu i rodzinie, ułatwi dostęp do podstawowych informacji dotyczących praw dziecka i rodziców, a także poinformuje o sposobach pomocy dziecku, dostosowanych odpowiednio do jego potrzeb i możliwości psychofizycznych. Poradnik jest próbą zebrania informacji zawartych w przepisach, które realizują postanowienia Konstytucji RP, gwarantującej dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością:

- prawo do ochrony zdrowia i równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych oraz zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom i osobom niepełnosprawnym – art. 68;
- prawo do zabezpieczenia społecznego i pomocy osobom niepełnosprawnym w zabezpieczeniu egzystencji – art. 67 i 69;
- prawo każdego dziecka do nauki – art. 70.

2. Co to jest niepełnosprawność i jak jest rozumiana?

Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), pojęcie to obejmuje niesprawność rozumianą jako:

- każdą utratę sprawności lub nieprawidłowość w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym;
- każde ograniczenie bądź niemożność (wynikające z niesprawności) prowadzenia aktywnego życia w sposób lub w zakresie uznawanym za typowe dla człowieka;
- ograniczenie lub brak możliwości pełnienia roli społecznej odpowiadającej wiekowi, płci oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami.

Zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Przepisy wiążą również niepełnosprawność z niemożnością efektywnego pełnienia ról społecznych i trudnościami w codziennej aktywności oraz uczestnictwie w życiu społecznym.

Ocena stanu zdrowia nie jest jedynym wyznacznikiem niepełnosprawności, bowiem orzecznictwo o niepełnosprawności uwzględnia zarówno fizyczne, psychiczne, jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka. Wystąpienie tylko jednego z elementów np. naruszenia sprawności organizmu (potocznie utożsamianego z chorobą) nie musi zatem oznaczać, że mamy do czynienia z niepełnosprawnością. Natomiast intensywność tego czynnika nie wpływa bezpośrednio na ustaloną niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności, jeżeli w następstwie jego występowania nie dochodzi do istotnych ograniczeń w sferze społecznej lub zawodowej.

Brak jednoznacznej definicji niepełnosprawności skutkuje różnymi rozwiązaniami w zakresie orzecznictwa:

➔ **w systemie pomocy społecznej** – powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydają orzeczenia o:

- niepełnosprawności (wydane przed ukończeniem 16. roku życia);
- stopniu niepełnosprawności (lekki, umiarkowany, znaczny);
- wskazaniach do ulg i uprawnień.

➔ **w systemie oświaty** – zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradniach specjalistycznych, wydają orzeczenia:

► o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży:

- niesłyszących;
 - słabosłyszących;
 - niewidomych;
 - słabowidzących;
 - z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
 - z upośledzeniem umysłowym – w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym;
 - z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera;
 - z niepełnosprawnościami sprzężonymi (występowanie co najmniej dwóch z ww. niepełnosprawności);
- o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych indywidualnych lub zespołowych – dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim.

Orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, wydawane przez powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, nie jest podstawą do organizacji kształcenia specjalnego w przedszkolach, szkołach i placówkach systemu oświaty.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest wydawane przez zespół orzekający publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej (funkcjonującej w systemie oświaty), na wniosek rodziców/opiekunów prawnych dziecka lub pełnoletniego ucznia.

Oświata

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej

Edukacja w innych formach wychowania przedszkolnego/przedszkolach/szkołach/placówkach dostosowana do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka/ucznia z uwzględnieniem specjalnej organizacji nauki i metod pracy

Pomoc społeczna

Orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydawane przez powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania

Różnego rodzaju ulgi i uprawnień ułatwiających codzienne funkcjonowanie

Uzyskanie odpowiednich dokumentów daje możliwość ubiegania się o wsparcie i pomoc w różnych instytucjach i placówkach. Wydawanie wyżej wymienionych orzeczeń jest dwuinstancyjne. Od każdego orzeczenia przysługuje odwołanie. Informacja – pouczenie – zawarte są w orzeczeniach.

Innym dokumentem, który w systemie oświaty pozwoli zapewnić dziecku z niepełnosprawnością pomoc specjalistyczną np. logopedyczną, pedagogiczną, psychologiczną – od urodzenia do podjęcia nauki w szkole – jest opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju.

Opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka wydawana jest przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej lub zespół opiniujący działający w niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, która spełnia wymagania określone w przepisach ustawy o systemie oświaty.

3. Jakie wsparcie dla dziecka jest możliwe w ramach opieki zdrowotnej?

Każde dziecko od 0 do 18. roku życia, posiadające obywatelstwo polskie oraz zamieszkujące na terenie Polski, ma prawo do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Prawo to jest niezależne od statusu ubezpieczenia rodziców bądź opiekunów dziecka. Świadczenia zdrowotne nie zależą również od tego, czy dziecko posiada orzeczenie o niepełnosprawności.

Z uwagi na konieczność zapewnienia dziecku z niepełnosprawnością odpowiedniej pomocy, wymagane jest uzyskanie potwierdzenia rozpoznania niepełnosprawności i uzyskania zaświadczenia lekarskiego. Na tej podstawie rodzice mogą ubiegać się o uzyskanie niezbędnych świadczeń zdrowotnych, wsparcia w systemie oświaty i pomocy społecznej. Dokumentacja medyczna, także potwierdzająca rozpoznanie niepełnosprawności, może stanowić część dokumentacji, na podstawie której wydawane są orzeczenia i opinie uprawniające do otrzymania wsparcia w systemie oświaty.

W podmiotach leczniczych, dziecko może uzyskać diagnozę, skierowanie na badania specjalistyczne do innych placówek, skierowanie do szpitala lub np. na leczenie uzdrowiskowe (ze względów medycznych na leczenie uzdrowiskowe nie kieruje się dzieci poniżej 3. roku życia). Dziecko może zostać objęte rehabilitacją, uzyskać zlecenie na zaopatrzenie w wyroby medyczne czy sprzęt rehabilitacyjny.

Dzieciom niepełnosprawnym, na zasadach ogólnych, przysługują następujące rodzaje rehabilitacji leczniczej:

- lekarska ambulatoryjna opieka rehabilitacyjna – realizowana w warunkach ambulatoryjnych;
- fizjoterapia ambulatoryjna – realizowana w warunkach ambulatoryjnych;
- porada lekarska rehabilitacyjna – realizowana w warunkach ambulatoryjnych;
- fizjoterapia domowa – realizowana w domu pacjenta;

- rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego – realizowana w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego;
- rehabilitacja słuchu i mowy – realizowana w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego;
- rehabilitacja wzroku – realizowana w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego;
- rehabilitacja kardiologiczna – realizowana w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego;
- rehabilitacja pulmonologiczna z wykorzystaniem metod subterraneoterapii (terapia z wykorzystaniem mikroklimatycznych właściwości przestrzeni podziemnych np. kopalni soli) – realizowana w warunkach ośrodka lub oddziału dziennego;
- rehabilitacja ogólnoustrojowa – realizowana w warunkach stacjonarnych;
- rehabilitacja neurologiczna – realizowana w warunkach stacjonarnych;
- rehabilitacja pulmonologiczna – realizowana w warunkach stacjonarnych;
- rehabilitacja kardiologiczna – realizowana w warunkach stacjonarnych.

W ramach Narodowego Funduszu Zdrowia, dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego, słuchu, mowy, jak i wzroku, mają prawo do rehabilitacji, która wynosi do 120 dni (osobodni) w roku kalendarzowym.

W przypadku niepokoju związanego z rozwojem dziecka, warto zwrócić się do lekarza, czy też zgłosić swoje spostrzeżenia pielęgniarce środowiskowej. Dokumentem wymaganym do uzyskania badań diagnostycznych oraz świadczeń realizowanych w ramach:

- ambulatoryjnej opieki specjalistycznej,
 - rehabilitacji leczniczej,
 - leczenia szpitalnego,
 - leczenia uzdrowiskowego,
 - opieki nad przewlekle chorymi,
- jest skierowanie wydane przez lekarza. Jedno skierowanie uprawnia pacjenta do rejestracji u jednego świadczeniodawcy.

W stanach nagłych, skierowanie nie jest wymagane, a świadczenia są udzielane niezwłocznie.

Dzieciom przysługuje szerszy zakres świadczeń stomatologicznych niż dorosłym. Dodatkowo dla dzieci niepełnosprawnych zakres świadczeń jest szerszy niż dla pozostałych dzieci.

Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością do ukończenia 16. roku życia oraz dzieci i młodzież z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym i znacznym do 18. roku życia, jeżeli wynika to ze wskazań medycznych, mają prawo do kompozytowych materiałów światłoutwardzalnych, do wypełnień oraz przeprowadzania zabiegów w znieczuleniu ogólnym.

Dzieci przewlekłe lub obłożnie chore mają prawo do **długoterminowej opieki**, która może być udzielana w warunkach stacjonarnych (w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych) lub w warunkach domowych, np. dzieci obłożnie chore z niewydolnością oddechową, mogą skorzystać z domowej opieki nad pacjentami wentylowanymi mechanicznie. Dziecko, ze względu na istniejące problemy zdrowotne, ma prawo do systematycznej i intensywnej **domowej opieki pielęgniariskiej**, realizowanej we współpracy z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej.

Do udzielania świadczeń niezbędne jest skierowanie lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, do którego dołącza się kartę oceny pacjenta do objęcia go domową pielęgniariską opieką długoterminową.

Świadczenia opieki zdrowotnej mogą być również realizowane w ramach programów zdrowotnych. Do dzieci są skierowane w szczególności dwa świadczenia realizowane w zakresie programów zdrowotnych:

- ➡ leczenie dzieci ze śpiączką – program obejmuje kompleksowy sposób postępowania z pacjentem w stanie śpiączki;
- ➡ ortodontyczna opieka nad dziećmi z wrodzonymi wadami części twarzowej czaszki – program obejmuje specjalistyczne leczenie ortodontyczne pacjentów z określonymi wrodzonymi wadami rozwojowymi części twarzowej czaszki.

Refundacja leków, środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych

Dzieciom z niepełnosprawnością, tak jak każdej innej osobie posiadającej prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, przysługuje prawo do:

- refundowanych leków;
- środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego (przeznaczonych do dietetycznego odżywiania pacjentów pod nadzorem lekarza, którego stosowania nie można uniknąć przez modyfikację normalnej diety lub podawanie innych środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego);
- wyrobów medycznych wydawanych na podstawie recepty;
- dofinansowania do przedmiotów ortopedycznych lub środków pomocniczych, np. zlecenie na aparat słuchowy, soczewki okularowe.

Więcej informacji dotyczących świadczeń opieki zdrowotnej znajduje się na stronie Ministerstwa Zdrowia: www.mz.gov.pl.

4. Jakie uprawnienia, ulgi i świadczenia zabezpiecza Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dla dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin?

Podstawą do przyznania różnego rodzaju ulg i uprawnień są orzeczenia wydawane przez powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, w tym orzeczenia o:

- niepełnosprawności - dzieci do 16. roku życia uzyskują orzeczenie o niepełnosprawności bez orzekania stopnia;
- stopniu niepełnosprawności - osoby powyżej 16. roku życia uzyskują orzeczenie o niepełnosprawności, w którym ustalony jest stopień niepełnosprawności (znacznym, umiarkowany, lekki);
- wskazaniach do ulg i uprawnień.

Zespół rozpoznaje i orzeka o niepełnosprawności, kieruje do odpowiednich placówek oraz określa wskazania dotyczące np. potrzeby zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny lub konieczności stałej opieki nad dzieckiem – te informacje zawarte będą w orzeczeniu. Wniosek o wydanie orzeczenia rodzice mogą złożyć w siedzibie właściwego powiatowego/miejskiego zespołu. Wniosek

Rodzice mają prawo uczestniczyć w posiedzeniu zespołu.

można złożyć od razu po urodzeniu dziecka, jeżeli jego niepełnosprawność jest ustalona i jasna. Zaświadczenia lekarskie o stanie zdrowia na potrzeby złożenia wniosku o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydawane są bezpłatnie.

Informacje o siedzibie zespołu można uzyskać w ośrodkach pomocy społecznej, centrach pomocy rodzinie, w starostwie powiatowym, w urzędzie miasta i gminy. Jeśli stan zdrowia dziecka ulegnie pogorszeniu, rodzice mogą wystąpić z wnioskiem do powiatowego/miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności o wydanie ponownego orzeczenia uwzględniającego zmianę stanu zdrowia dziecka.

Legitymacja

jest jednym z dokumentów poświadczających fakt niepełnosprawności, uprawniającym np. do ulg w opłatach za korzystanie z komunikacji, wejść do instytucji kultury i rekreacji (kino, teatr, muzeum, basen). Organem uprawnionym do jej wydania jest starosta. Legitymacja wydawana jest na podstawie orzeczenia o niepełnosprawności.

Świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodziców:

➔ **świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w wysokości 620 zł miesięcznie** – jeżeli niepełnosprawność dziecka wymagającego opieki powstała nie później niż do ukończenia 18. roku życia lub w trakcie nauki w szkole (także w szkole wyższej), jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia;

➔ **specjalny zasiłek opiekuńczy w wysokości 520 zł miesięcznie** – przysługuje osobom, które nie mają uprawnień do świadczenia pielęgnacyjnego. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny dziecka wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 623 zł netto (nie można jednocześnie korzystać ze świadczenia pielęgnacyjnego i specjalnego zasiłku opiekuńczego)

W przypadku, kiedy rodzic musi zaopiekować się dzieckiem i w związku z tym rezygnuje z pracy lub jest na urlopie bezpłatnym, a nie ma odprowadzanych składek z innego tytułu, ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Składka na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości określonej przepisami o systemie ubezpieczeń społecznych jest opłacana przez okres sprawowania opieki.

Inne rodzaje świadczeń rodzinnych przysługujących dzieciom z niepełnosprawnością i ich rodzicom:

Świadczenie	Kwota
zasiłek rodzinny	77 zł miesięcznie na dziecko w wieku do 5 lat 106 zł miesięcznie na dziecko w wieku od 6 do 18 lat 115 zł miesięcznie na dziecko w wieku od 19 do 24 lat
zasiłek pielęgnacyjny	153 zł miesięcznie na niepełnosprawne dziecko; osobę niepełnosprawną w wieku powyżej 16. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności; osobę niepełnosprawną w wieku powyżej 16. roku życia legitymującą się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia
dodatek do zasiłku rodzinnego	170 zł miesięcznie na dziecko, jednak nie więcej niż 340 zł na wszystkie dzieci
z tytułu samotnego wychowywania dziecka	Na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż o 160 zł na wszystkie dzieci
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	400 zł miesięcznie w przypadku opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Dodatek ten przysługuje przez 72 miesiące.
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia	1000 zł wypłacane jednorazowo
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	100 zł przysługuje jednorazowo w danym okresie zasiłkowym

Świadczenie	Kwota
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	90 zł miesięcznie z tytułu zamieszkania w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły - 50 zł miesięcznie z tytułu dojazdu z miejsca zamieszkania do szkoły
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	80 zł miesięcznie przysługuje na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego

Prawo do zasiłków rodzinnych i wymienionych powyżej dodatków do zasiłków rodzinnych uzależnione jest od kryterium dochodowego, które w rodzinach z dzieckiem niepełnosprawnym wynosi 623 zł netto na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2014 roku wzrośnie do 664 zł). Kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do zasiłku rodzinnego, a także wysokość poszczególnych świadczeń rodzinnych podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyników badań progu wsparcia dochodowego rodzin. Aktualne informacje są dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej: www.mpips.gov.pl

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują dzieciom i młodzieży:

- do ukończenia 18. roku życia;
- w przypadku, gdy uczą się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia 25. roku życia;
- w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Dochód na osobę w rodzinie, uprawniający do świadczeń z funduszu alimentacyjnego, nie może przekroczyć 725 zł netto. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości ustalonych alimentów, jednakże w kwocie nie wyższej niż 500 zł na dziecko.

Szczegółowe informacje o wszystkich świadczeniach rodzinnych oraz o świadczeniach z funduszu alimentacyjnego i zasadach ich przyznawania zamieszczone są na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pod adresem www.mpips.gov.pl, w zakładce Wsparcie dla rodzin z dziećmi. Ze strony MPiPS można pobrać wnioski o przyznanie prawa do świadczeń rodzinnych i prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego albo można je uzyskać w organie właściwym wypłacającym te świadczenia, czyli w urzędzie miasta lub gminy, albo w ośrodku pomocy społecznej, właściwym z uwagi na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o te świadczenia.

Ponadto, w każdej trudnej sytuacji życiowej, rodzice dzieci z niepełnosprawnością lub dorosłe uczące się osoby z niepełnosprawnością, mogą zwrócić się do ośrodka pomocy społecznej, który znajduje się w każdej gminie lub mieście.

Wsparcie z pomocy społecznej może być udzielane na dwa sposoby:

- wypłata świadczeń pieniężnych,
- wsparcie w formie niepieniężnej.

Aby ośrodek pomocy społecznej mógł przyznać pomoc w formie pieniężnej oraz niektóre świadczenia niepieniężne, pracownik socjalny musi przeprowadzić rodzinny wywiad środowiskowy, polegający na odwiedzinach osoby ubiegającej się o pomoc w jej miejscu zamieszkania i na zebraniu informacji o jej sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej.

Osobom z niepełnosprawnością oraz rodzinom tych osób przysługują również:

- **zasiłek stały** – niezależnie od tego, czy osoba z niepełnosprawnością gospodaruje samodzielnie czy pozostaje w rodzinie, prawo do zasiłku uzależnione jest od dochodu. Minimalna kwota zasiłku stałego wynosi 30 zł miesięcznie, maksymalna 529 zł.
- **zasiłek okresowy** – kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie. Czas, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy. Przyznanie zasiłku uzależnione jest od dochodu.
- **zasiłek celowy** – wypłacany jest w celu zaspokojenia niezbędnej (konkretnej) potrzeby bytowej. Zasiłek może być przeznaczony na pokrycie kosztów zakupu żywno-

Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania

Jeśli dziecko wymaga innej opieki, w tym specjalistycznej, o pomoc w formie takich usług można zwrócić się do ośrodka pomocy społecznej w miejscu zamieszkania. O potrzebie przyznania usług decyduje lekarz specjalista. Odpłatność za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (z wyjątkiem usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi) oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak rów-

Wszystkie świadczenia pieniężne oraz niektóre świadczenia niepieniężne przyznawane są w drodze decyzji administracyjnej, która jest wydawana dorosłej osobie objętej określoną pomocą lub rodzicowi dziecka/ opiekunowi prawnemu.

Od decyzji ośrodka pomocy społecznej zawsze przysługuje odwołanie w formie pisemnej do Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem tego ośrodka, który wydał decyzję.

ści, leków, leczenia, kupno opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobne remonty i naprawy w mieszkaniu, koszty pogrzebu. Zasiłek może być również przyznany osobie lub rodzinie, która poniosła straty w wyniku zdarzenia losowego, klęski żywiołowej lub ekologicznej. W tych przypadkach pomoc może być przyznana niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Wysokość świadczeń, o których mowa powyżej, podana jest według stanu na I kwartał roku 2013.

Aktualne informacje dotyczące uzyskania wsparcia oraz kryteriów przyznawania świadczeń można uzyskać na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej: <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoleczna/formy-udzielanej-pomocy/>.

Zadaniem pracowników socjalnych jest udzielanie informacji, wskazówek i pomocy osobom w każdej trudnej sytuacji życiowej.

niez tryb ich pobierania, ustala rada gminy w drodze uchwały. Odpłatność za specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala ośrodek pomocy społecznej, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania.

5. Na co można uzyskać dofinansowane ze środków PFRON?

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wspiera rehabilitację zawodową i społeczną oraz aktywizację osób niepełnosprawnych. Wiele programów PFRON kierowanych jest do dzieci z niepełnosprawnością i ich rodzin.

Rodzice dziecka niepełnosprawnego mogą raz w roku ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów uczestnictwa dziecka wraz z opiekunem w turnusie rehabilitacyjnym, tj. w zorganizowanej formie aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku. Celem turnusów jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych uczestników, między innymi przez nawiązywanie kontaktów społecznych, realizację zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu. Wniosek o dofinansowanie wydaje, przyjmuje i rozpatruje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie właściwe dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy.

Jeśli dziecko potrzebuje rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu sprzętu rehabilitacyjnego, zlikwidowania barier architektonicznych lub zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, rodzice mogą ubiegać się o dofinansowanie ze środków PFRON w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Więcej informacji dostępnych jest na stronie internetowej PFRON: www.pfron.org.pl.

6. Jaką pomoc w systemie oświaty można zapewnić dziecku niepełnosprawnemu w wieku od urodzenia do podjęcia nauki w szkole podstawowej?

Dziecko, u którego wykryta została niepełnosprawność może być objęte wczesnym wspomaganie rozwoju w systemie oświaty, równoległe z działaniami w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej. Wczesne wspomaganie jest prowadzone bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną w celu pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka, od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole. Podstawą objęcia dziecka wczesnym wspomaganie jest opinia o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W związku z tym rodzice (opiekunowie prawni), którzy chcą skorzystać z tej formy pomocy dziecku powinni zgłosić się do najbliższej publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej lub niepublicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w której działa zespół opiniujący, gdzie mogą złożyć wniosek o wydanie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W przypadku, gdy dziecko jest niewidome lub słabowidzące, niesłyszące lub słabosłyszące, albo zdiagnozowano u niego autyzm, w tym zespół Aspergera – powinni tam uzyskać informację, jaka poradnia w województwie jest właściwa do wydania opinii dla dziecka¹. Do wniosku należy dołączyć zaświadczenia, opinie specjalistów, wyniki obserwacji i badań psychologicznych, pedagogicznych i lekarskich.

Po uzyskaniu opinii należy zwrócić się do zespołu wczesnego wspomaganie. Zespoły te mogą być zorganizowane w publicznych lub niepublicznych: innych formach wychowania przedszkolnego, przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym w specjalnych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych.

1. Orzeczenia i opinie dla dzieci i młodzieży niewidomych, słabowidzących, niesłyszających, słabosłyszających, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, wydają zespoły działające w poradniach wskazanych przez kuratora oświaty, za zgodą organu prowadzącego poradnię.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka jest prowadzone przez zespół specjalistów posiadających odpowiednie kwalifikacje², przygotowanych do pracy z małymi dziećmi o zaburzonym rozwoju psychoruchowym, na podstawie opracowanego dla dziecka indywidualnego programu wczesnego wspomaganie.

W skład zespołu wczesnego wspomaganie wchodzi:

- pedagog posiadający kwalifikacje adekwatne do niepełnosprawności dziecka (oligofrenopedagog, surdopedagog, tyflopedagog);
- psycholog;
- logopeda;
- inni specjaliści, w zależności od potrzeb dziecka i rodziny.

Pracę zespołu koordynuje odpowiednio osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego, dyrektor (lub upoważniony przez niego nauczyciel) przedszkola, szkoły, ośrodka lub poradni.

Zespół ma za zadanie:

- ustalenie, na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, kierunków i harmonogramu działań w zakresie wczesnego wspomaganie i wsparcia rodziny dziecka;
- nawiązanie współpracy z podmiotem leczniczym lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, stosownie do jego potrzeb;
- opracowanie i realizowanie z dzieckiem i jego rodziną indywidualnego programu wczesnego wspomaganie, z uwzględnieniem działań wspomagających rodzinę dziecka w zakresie realizacji programu, koordynowania działań specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem oraz oceniania postępów dziecka;
- analizowanie skuteczności pomocy udzielanej dziecku i jego rodzinie, wprowadzanie zmian w indywidualnym programie wczesnego wspomaganie, stosownie do potrzeb dziecka i jego rodziny, oraz planowanie dalszych działań w zakresie wczesnego wspomaganie.

Zakres zajęć realizowanych na podstawie programu opracowanego dla dziecka może obejmować:

Informacje dotyczące działających zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju można znaleźć pod adresem: <http://cie.men.gov.pl/index.php/wyszukiwarka.html>. Należy wybrać wyszukiwanie zaawansowane i w wykazie, który ukaże się poniżej zaznaczyć wczesne wspomaganie rozwoju.

- w odniesieniu do dziecka: stymulację rozwoju poznawczego, motorycznego, stymulację polisensoryczną, stymulowanie rozwoju mowy i języka, orientacji i poruszania się w przestrzeni, usprawnianie widzenia i słuchu, rozwijanie umiejętności samoobsługi i funkcjonowania w środowisku;
- w odniesieniu do rodziny dziecka z niepełnosprawnością: kształtowania postaw i zachowań pożądanых w kontaktach z dzieckiem, wzmacnianie więzi emocjonalnej pomiędzy rodzicami i dzieckiem, rozpoznawanie zachowań dziecka i utrwalanie właściwych reakcji na te zachowania, udzielanie instruktażu i porad oraz prowadzenie konsultacji w zakresie pracy z dzieckiem, pomoc w przystosowaniu warunków w środowisku domowym do potrzeb dziecka oraz w pozyskaniu i wykorzystaniu w pracy z dzieckiem odpowiednich środków dydaktycznych i niezbędnego sprzętu, wsparcie psychologiczne dla rodziców.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka nie zastępuje świadczeń gwarantowanych przez opiekę zdrowotną i pomoc społeczną. Działania te muszą być skoordynowane.

2. Kwalifikacje wymagane od nauczycieli zostały określone w przepisach rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2013 r., poz. 1207).

7. Czy dziecko z niepełnosprawnością może być objęte wychowaniem przedszkolnym?

Każde dziecko w wieku od 3. do 6. roku życia (od 1 września 2014 r. do 5. roku życia), w tym także z niepełnosprawnością, ma prawo do wychowania przedszkolnego w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego (punkcie przedszkolnym lub zespole przedszkolnym), a w przypadku dzieci z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi – także w ośrodku rewalidacyjno-wychowawczym. Natomiast dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim mogą być objęte zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi indywidualnymi lub zespołowymi od początku roku szkolnego, w którym kończą 3 lata.

W przypadku, gdy dziecku odroczone spełnianie obowiązku szkolnego, jest ono obejmowane wychowaniem przedszkolnym aż do czasu rozpoczęcia realizacji tego obowiązku.

W celu zapewnienia dziecku z niepełnosprawnością odpowiedniego wsparcia w przedszkolu lub placówce systemu oświaty rodzice powinni wystąpić z wnioskiem do zespołu orzekającego właściwej publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Należy pamiętać, że wydanie orzeczenia nie wyklucza możliwości wydania opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Rodzice powinni być poinformowani o terminie posiedzenia zespołu orzekającego. Mają prawo uczestniczyć w posiedzeniu zespołu i przedstawić swoje stanowisko, a także mają prawo do złożenia odwołania od wydanego orzeczenia w terminie 14 dni od jego otrzymania.

Na podstawie orzeczenia nauczyciele będą mogli odpowiednio zorganizować pracę z dzieckiem. W przypadku posiadania przez dziecko orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, zespół nauczycieli i specjali-

stów przygotowuje indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, który powinien uwzględniać m.in. zajęcia rewalidacyjne odpowiednie do rodzaju niepełnosprawności dziecka oraz wskazywać formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wymiar poszczególnych rodzajów zajęć oraz okres ich udzielania, a także sposoby wsparcia rodziców dziecka.

Rodzice mogą uczestniczyć w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka. Mogą również otrzymać kopię programu.

Za organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej – odpowiednio do potrzeb dziecka – odpowiada dyrektor przedszkola (bądź wskazana przez niego osoba), który koordynuje pracę zespołu.

Indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET) opracowywany jest z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz wskazań zespołu wynikających z wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dziecka. Dla dziecka z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim opracowuje się natomiast indywidualny program rewalidacyjno-wychowawczy.

Każde pięcioletnie dziecko, przed podjęciem nauki w I klasie szkoły podstawowej, musi odbyć roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne. Jeśli stan zdrowia dziecka znacznie utrudnia lub uniemożliwia mu uczęszczanie do przedszkola lub innej formy wychowania przedszkolnego może realizować ten obowiązek w formie indywidualnej na podstawie orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego.

W przypadku dzieci, które nie są jeszcze gotowe do podjęcia nauki w szkole podstawowej, spełnianie przez nie obowiązku szkolnego może być odroczone. Nie dotyczy to jednak dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim – udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych jest dla nich bowiem spełnianiem obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.

8. Czy dziecko z niepełnosprawnością podlega obowiązkowi szkolnemu i obowiązkowi nauki?

Dostęp do nauki w Polsce stanowi nie tylko prawo, ale również obowiązek. Po odbyciu obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dziecko z niepełnosprawnością, podobnie jak każde inne dziecko, powinno rozpocząć naukę w szkole podstawowej. W sytuacji, gdy dziecko nie osiągnęło dojrzałości do podjęcia nauki w szkole rodzice mogą uzyskać w najbliższej poradni psychologiczno-pedagogicznej pomoc w podjęciu decyzji o ewentualnym odroczeniu obowiązku szkolnego. Informację dotyczącą gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej rodzice otrzymują w przedszkolu/innej formie wychowania przedszkolnego. Wydaje się ją na podstawie dokumentacji prowadzonych obserwacji pedagogicznych dla dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym.

Rodzice dziecka z niepełnosprawnością decydują o wyborze szkoły. W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego wskazane są najkorzystniejsze formy kształcenia, które mogą być pomocne w podjęciu przez nich decyzji.

Organizacja kształcenia specjalnego odbywa się na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanego przez poradnię na etap edukacyjny, rok szkolny lub okres kształcenia w danym typie szkoły. W przypadku dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim takie orzeczenie może być wydane na okres nie dłuższy niż etap edukacyjny.

Może się zdarzyć, że dziecko, które posiada orzeczenie o niepełnosprawności wydane przez powiatowy/miejski zespół ds. orzekania o niepełnosprawności, nie uzyska orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanego przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, ponieważ nie każda niepełnosprawność orzeczona przez powiatowy/miejski zespół do spraw orzekania wymaga stosowania

Decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego podejmuje dyrektor szkoły podstawowej, w obwodzie której mieszka dziecko, po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej w tej sprawie.

Rodzic powinien wystąpić do dyrektora z wnioskiem o odroczenie obowiązku szkolnego dziecka. Opinia poradni nie jest dla dyrektora szkoły wiążąca.

Do 31 sierpnia 2014 r. obowiązek szkolny może być odroczone do 10. roku życia. Od 1 września 2014 r. ww. obowiązek będzie mógł być odroczone do 8. roku życia.

specjalnej organizacji nauki i metod pracy (np. epilepsja). Jednocześnie takie dziecko, jeżeli jest taka potrzeba, może być objęte różnymi formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W systemie oświaty orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych:

- niesłyszących,
- słabosłyszących,
- niewidomych,
- słabowidzących,
- z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
- z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
- z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

W razie choroby lub pogorszenia stanu zdrowia dziecka, rodzice mogą wystąpić do zespołu orzekającego poradni, z wnioskiem o wydanie orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania.

Do wniosku powinno być dołączone zaświadczenie o stanie zdrowia dziecka, w którym lekarz określa:

- ➔ 1) okres - nie krótszy jednak niż 30 dni - w którym stan zdrowia dziecka uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły;
- ➔ 2) rozpoznanie choroby lub innej przyczyny powodującej, że stan zdrowia dziecka uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły;
- ➔ 3) zakres, w jakim dziecko, któremu stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola, może brać udział w zajęciach, w których realizowana jest podstawa programowa wychowania przedszkolnego, organizowanych z grupą wychowawczą lub indywidualnie w odrębnym pomieszczeniu w przedszkolu;
- ➔ 4) zakres, w jakim uczeń, któremu stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły, może brać udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, organizowanych z oddziałem w szkole lub indywidualnie w odrębnym pomieszczeniu w szkole.

W przypadku ucznia szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie, wnioskodawca dołącza do wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania zaświadczenie określające możliwość dalszej realizacji

Za spełnianie obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego uznaje się również udział dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

Zajęcia organizuje się dla dzieci i młodzieży od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat. Zajęcia te są organizowane na podstawie orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydanego przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w publicznej poradni specjalistycznej.

praktycznej nauki zawodu, wydane przez lekarza medycyny pracy.

Należy jednak pamiętać, że sama niepełnosprawność dziecka nie jest podstawą do objęcia go odpowiednio indywidualnym rocznym przygotowaniem przedszkolnym lub indywidualnym nauczaniem, ale wskazaniem do specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Każdemu dziecku, w tym dziecku z niepełnosprawnością, niezbędny do prawidłowego rozwoju zarówno społecznego, osobowościowego, jak i emocjonalnego, jest kontakt z rówieśnikami. Indywidualna forma kształcenia jest adresowana wyłącznie do dzieci i młodzieży, których stan zdrowia, w danym okresie czasu, uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola/ szkoły. Po dostarczeniu przez rodziców orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania odpowiednio do przedszkola lub szkoły, dyrektor, w porozumieniu z organem prowadzącym, organizuje tę formę kształcenia, w sposób zapewniający wykonanie określonych w orzeczeniu zaleceń dotyczących warunków realizacji potrzeb edukacyjnych dziecka oraz form pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Indywidualne nauczanie lub indywidualne obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne może być realizowane w domu, w odrębnym pomieszczeniu w szkole/ przedszkolu lub z oddziałem w szkole/grupą wychowawczą w przedszkolu, zgodnie ze wskazaniami lekarza i zaleceniami zawartymi w orzeczeniu.

Orzeczenie jest wydawane na wniosek rodzica (opiekuna prawnego) dziecka, przez zespół orzekający w poradni psychologiczno-pedagogicznej właściwej ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, po przeprowadzeniu diagnozy.

Orzeczenia i opinie dla dzieci i młodzieży niewidomych, słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, wydają zespoły działające w poradniach wskazanych przez kuratora oświaty, za zgodą organu prowadzącego poradnię.

Jeżeli wniosek został złożony do zespołu niewłaściwego do jego rozpatrzenia, dyrektor poradni niezwłocznie przekazuje wniosek do poradni, w której działa zespół właściwy do rozpatrzenia wniosku, zawiadamiając o tym wnioskodawcę.

Orzeczenie jest wydawane na wniosek rodzica, przez zespół orzekający w poradni psychologiczno-pedagogicznej właściwej ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, po przeprowadzeniu diagnozy.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wskazuje, że dziecko wymaga stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie dzieci i młodzieży posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego może być organizowane zarówno w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, integracyjnych lub specjalnych oraz w ośrodkach.

W orzeczeniu wskazywane są najkorzystniejsze formy kształcenia, decyzja dotycząca wyboru zarówno formy kształcenia, jak i wyboru konkretnego przedszkola, szkoły czy placówki należy do rodziców (opiekunów prawnych) dziecka.

Szkoła podstawowa ogólnodostępna i gimnazjum ogólnodostępne, w obwodzie których mieszka dziecko, nie mogą odmówić przyjęcia dziecka niepełnosprawnego i są zobowiązane do zapewnienia mu kształcenia specjalnego.

9. Jaką podstawę programową realizują uczniowie z niepełnosprawnością i z jakich podręczników mogą korzystać?

Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym, w tym dzieci niepełnosprawne realizują tę samą podstawę programową wychowania przedszkolnego.

Uczniowie niepełnosprawni w normie intelektualnej oraz uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, niezależnie od rodzaju szkoły do jakiej uczęszczają, realizują tę samą podstawę programową kształcenia ogólnego, określoną rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977).

Wyżej wymieni uczniowie mogą zatem korzystać z takich samych podręczników. Uczniowie niepełnosprawni mogą również korzystać z dopuszczonych do użytku szkolnego podręczników do kształcenia specjalnego. Zgodnie z przepisami art. 22a ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r, Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w przypadku podręczników do szkół artystycznych minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, dopuszcza do użytku szkolnego odpowiednio podręczniki i podręczniki do szkół artystycznych. Powyższe dopuszczenie wydawane jest w drodze decyzji administracyjnej przez ministra na wniosek, który zgodnie z przepisami § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szko-

le programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. poz. 752), może być złożony przez osobę fizyczną, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, na zasadach określonych w ww. przepisach. W związku z tym, Minister nie opracowuje podręczników, lecz je dopuszcza.

Pełny, aktualny wykaz podręczników szkolnych dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w tym również podręczników do kształcenia specjalnego, znajduje się na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Wybór podręczników, spośród wszystkich dostępnych na rynku, należy do nauczyciela zgodnie z art. 22 a ust.1 ustawy o systemie oświaty. Należy przy tym podkreślić, że wybór podręcznika jest prawem, a nie obowiązkiem nauczyciela, który może zdecydować się na korzystanie w procesie nauczania z innych pomocy dydaktycznych, w tym przygotowanych przez siebie. Zatem decyzja, czy a jeżeli tak, to z jakich podręczników korzystać, należy wyłącznie do nauczyciela.

Natomiast uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują odrębną podstawę programową kształcenia ogólnego (także w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych), określoną w załącznikach nr 3 i 7 do rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, do której - ze względu na specyficzny charakter edukacji oraz indywidualny poziom rozwoju i tempa przyswajania wiedzy przez dzieci i młodzież z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym - nie opracowuje się odrębnych podręczników. Nauczyciele realizując treści określone w podsta-

wie programowej kształcenia ogólnego mogą korzystać z podręczników do kształcenia ogólnego dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, w tym podręczników do kształcenia specjalnego, książek pomocniczych oraz materiałów dydaktycznych dostępnych na rynku.

10. Jakie wsparcie w szkole może otrzymać uczeń z niepełnosprawnością?

Dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością system oświaty zapewnia:

- możliwość pobierania nauki we wszystkich rodzajach przedszkoli oraz typach i rodzajach i szkół (ogólnodostępnych, integracyjnych, specjalnych) oraz ośrodkach zgodnie z ich indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- opiekę poprzez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- dostęp do szkół, których ukończenie umożliwia dalsze kształcenie w szkołach wyższych;
- wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny.

Dla każdego dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w przedszkolu/szkole/placówce opracowywany jest indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, który powinien uwzględniać realizację potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia, w tym również rozwijanie jego uzdolnień i zainteresowań.

Program powinien określać:

- zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem;
- zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, w tym w przypadku:
 - ucznia niepełnosprawnego - działania o charakterze rewalidacyjnym,
 - ucznia niedostosowanego społecznie - działania o charakterze resocjalizacyjnym,

- ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym - działania o charakterze socjoterapeutycznym;
- formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane;
- działania wspierające rodziców ucznia oraz, w zależności od potrzeb, zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży;
- zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia, a w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej - także działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposób realizacji tych działań;
- zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań związanych z:
 - realizacją zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
 - zapewnieniem odpowiednich, ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, warunków do nauki, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych;
 - organizacją zajęć specjalistycznych;
 - realizacją innych zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych;
 - integracją uczniów ze środowiskiem rówieśniczym;
 - przygotowaniem uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

Program opracowuje zespół, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia.

Jeśli zachodzi taka potrzeba, zespół współpracuje z poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, nie dłuższy jednak niż etap edukacyjny.

Program opracowuje się w terminie 30 dni od dnia złożenia w przedszkolu lub szkole orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, jeśli jest to kolejny program, 30 dni przed upływem okresu, na jaki został opracowany poprzedni. Pracę zespołu koordynuje wychowawca klasy, do której uczęszcza uczeń, lub inna osoba wyznaczona przez dyrektora przedszkola lub szkoły.

Spotkania zespołu odbywają się w miarę potrzeb. W spotkaniach zespołu mogą także uczestniczyć:

- 1) na wniosek dyrektora przedszkola lub szkoły – przedstawiciel poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej;
- 2) na wniosek lub za zgodą rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia – inne osoby, w szczególności lekarz, psycholog, pedagog, logopeda lub inny specjalista.

Zespół, nie rzadziej niż raz w roku szkolnym, dokonuje okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi oraz, w miarę potrzeb, dokonuje modyfikacji programu.

Rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń mogą uczestniczyć w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu oceny poziomu funkcjonowania ucznia, a także otrzymać, na swój wniosek, kopię programu.

W celu współorganizowania kształcenia uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi oraz integracyjnymi, zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej. Za zgodą organu prowadzącego, dodatkowego nauczyciela można również zatrudnić w przedszkolu lub szkole ogólnodostępnej. Dodatkowo zatrudnieni nauczyciele:

- prowadzą, wspólnie z innymi nauczycielami, zajęcia edukacyjne oraz, również wspólnie z innymi nauczycielami i specjalistami, realizują zintegrowane działania i zajęcia, określone w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym;
- prowadzą wspólnie z innymi nauczycielami i ze specjalistami pracę wychowawczą z uczniami niepełnosprawnymi, niedostosowanymi społecznie oraz zagrożonymi niedostosowaniem społecznym;
- uczestniczą, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w programie, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów;
- udzielają pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, w doborze form i metod pracy z uczniami.

W przedszkolach i szkołach integracyjnych oraz ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi zatrudnia się również specjalistów prowadzących zajęcia rewalidacyjne. W szkołach – w uzasadnionych przypadkach - można zatrudnić pomoc nauczyciela.

Stworzenie w przedszkolach, szkołach i placówkach optymalnych warunków kształcenia, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i możliwości poszczególnych uczniów, w tym uczniów z niepełnosprawnością oraz obowiązek indywidualizacji pracy zgodnie z potrzebami i możliwościami każdego ucznia, ma się przyczynić do zapewnienia każdemu dziecku równych szans na uzyskanie sukcesów, a tym samym zwiększyć jakość i efektywność pracy szkoły.

W przedszkolach i szkołach specjalnych oraz w szkołach podstawowych ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi w klasach I–IV, dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, z niepełnosprawnością ruchową, z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zatrudnia się pomoc nauczyciela; w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zatrudnienie pomocy nauczyciela w klasach V i VI.

Każde dziecko z niepełnosprawnością ma prawo do dostosowania wymagań edukacyjnych do jego indywidualnych potrzeb psychofizycznych. Dostosowaniu powinny podlegać treści nauczania, metody i formy pracy z uczniem oraz zasady oceniania. Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych, wynikających z programu nauczania, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia powinien być określony w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym opracowanym dla ucznia. Uczniowie z niepełnosprawnością mają również prawo do dostosowania organizacji miejsca pracy, wyposażenia w pomoce i środki dydaktyczne itp.

Ponadto uczniowie i absolwenci niepełnosprawni mają prawo do dostosowania warunków i form sprawdzianu przeprowadzanego w klasie VI szkoły podstawowej, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie. Dostosowanie warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych polega w szczególności na zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie sprawdzianu lub egzaminu oraz zapewnieniu obecności w czasie sprawdzianu lub egzaminu specjalisty z zakresu danej niepełnosprawności. Natomiast dostosowanie form sprawdzianu i egzaminów polega na

przygotowaniu odpowiednich zestawów zadań, arkuszy egzaminacyjnych albo zadań egzaminacyjnych dostosowanych do rodzaju niepełnosprawności.

Dyrektor szkoły, jako przewodniczący zespołu egzaminacyjnego, informuje na piśmie odpowiednio słuchacza, absolwenta lub rodziców (prawnych opiekunów) ucznia o dostosowaniu warunków i form przeprowadzania sprawdzianu/egzaminu do jego dysfunkcji. Zainteresowani składają pisemne oświadczenie o skorzystaniu lub rezygnacji z przyznanych dostosowań, w terminie do 31 października roku szkolnego, w którym uczeń przystępuje do sprawdzianu lub egzaminu.

Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawności sprzężone mogą być zwolnieni przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu, a uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawności sprzężone, którzy nie rokują kontynuowania nauki w szkole ponadgimnazjalnej, mogą być zwolnieni przez dyrektora właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej z obowiązku przystąpienia do egzaminu gimnazjalnego – na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) pozytywnie zaopiniowany przez dyrektora szkoły.

Szczegółowe informacje o sposobach dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów do potrzeb i możliwości uczniów (słuchaczy) opracowuje Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i podaje je do publicznej wiadomości na stronie internetowej Komisji Centralnej www.cke.edu.pl, nie później niż do dnia 1 września roku szkolnego, w którym jest przeprowadzany sprawdzian lub egzamin. Na tej podstawie rada pedagogiczna szkoły, do której uczęszcza uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wskazuje sposób lub sposoby dostosowania warunków przeprowadzania sprawdzianu lub egzaminu do potrzeb i możliwości uczniów (słuchaczy). Za dostosowanie warunków sprawdzianu lub egzaminów odpowiada dyrektor szkoły.

Należy zwrócić uwagę, iż uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym realizują, w szkole podstawowej i gimnazjum odrębną podstawę programową kształcenia ogólnego – inną niż pozostali uczniowie, których rozwój intelektualny kształtuje się na poziomie normy intelektualnej lub upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim. Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym nie przystępują do sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej i do egzaminu gimnazjalnego. Jest to ważne z uwagi na wybór szkoły na dalszym etapie edukacyjnym.

Uczniowie z upośledzeniem umiarkowanym i znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi po ukończeniu gimnazjum, mogą kontynuować naukę w szkole specjalnej przysposabiającej do pracy¹. Ten typ szkoły ponadgimnazjalnej przeznaczony jest wyłącznie dla ww. młodzieży.

11. Jakie świadectwo otrzyma uczeń z niepełnosprawnością?

Świadectwa szkolne promocyjne i świadectwa ukończenia szkoły wydaje się na podstawie dokumentacji przebiegu nauczania prowadzonej przez szkołę².

Uczniowie niepełnosprawni, z wyjątkiem uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, otrzymują takie same świadectwa szkolne promocyjne jak ich koledzy z klasy.

Od 2013 r.³ uczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim otrzymuje świadectwo promocyjne i świadectwo ukończenia szkoły bez dodatkowych adnotacji o sposobie realizowania programu nauczania. Utrzymał natomiast obowiązek dokonania stosownego zapisu na arkuszach ocen uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, nad tabelą w części dotyczącej wyników klasyfikacji w danym roku szkolnym.

Na świadectwie promocyjnym i ukończenia szkoły ucznia z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym (również w szkole ogólnodostępnej i integracyjnej), w części dotyczącej odpowiednio wyników klasyfikacji rocznej lub końcowej, przedstawia się opisowo uzyskane oceny klasyfikacyjne z obowiązkowych zajęć edukacyjnych, obejmujących: funkcjonowanie w środowisku, muzykę z rytmiką, plastykę, technikę oraz wychowanie fizyczne.

Uczeń z niepełnosprawnością, któremu przedłużono okres nauki, na zakończenie pierwszego roku realizacji wydłużonego etapu edukacyjnego nie podlega klasyfikacji rocznej i nie otrzymuje świadectwa promocyjnego.

1. Załącznik nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. poz. 977).

2. Załączniki nr 2 i 3 do ww. rozporządzenia.

Podstawa programowa określona w załączniku nr 7 do ww. rozporządzenia. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.).

3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 marca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. poz. 398).

Dzieci i młodzież upośledzone umysłowo w stopniu głębokim, spełniające obowiązek szkolny i obowiązek nauki poprzez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, nie podlegają ocenianiu i nie otrzymują świadectw szkolnych. Oceniane są postępy dziecka, nie rzadziej niż 2 razy w roku szkolnym, stanowiące podstawę do modyfikacji programu.

12. Jaką pomoc mogą uzyskać dziecko niepełnosprawne i jego rodzice w poradni psychologiczno-pedagogicznej?

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna udziela dzieciom (od momentu urodzenia) i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Udziela także rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomaga przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Do zadań poradni należy między innymi diagnozowanie dzieci i młodzieży oraz wydawanie im orzeczeń i opinii wykorzystywanych do udzielania im odpowiedniego wsparcia w procesie kształcenia. Ponadto, poradnia udziela dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także wspiera nauczycieli i specjalistów w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych.

Jeśli rodzice są zaniepokojeni rozwojem dziecka, w poradni, niezależnie od świadczeń otrzymywanych w in-

stytucjach innych resortów np. podmiotach leczniczych, mogą uzyskać informacje dotyczące prawidłowości rozwojowych, indywidualnego poziomu rozwoju swojego dziecka oraz poradę dotyczącą sposobów wspomagania tego rozwoju i przezwyciężania napotykaných trudności. Poradnia ma również ofertę terapeutyczną adresowaną do dziecka i jego rodziny. Jeśli u dziecka wykryto niepełnosprawność, a w poradni działa zespół wczesnego wspomagania rozwoju przygotowany do pracy z dzieckiem z danym rodzajem niepełnosprawności, dziecko może być również objęte zajęciami wczesnego wspomagania rozwoju w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu, których celem jest między innymi niwelowanie czy nawet eliminowanie deficytów rozwojowych oraz pobudzanie rozwoju psychoruchowego dziecka.

Więcej informacji na stronie www.men.gov.pl (zakładka: Specjalne potrzeby edukacyjne).

13. Kto odpowiada za dowożenie dzieci i uczniów z niepełnosprawnością do szkół i placówek?

Zasady dowożenia dzieci z niepełnosprawnością opisane są w art. 14a i 17 ust. 3a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.).

W myśl tych przepisów obowiązkiem gminy jest:

- zapewnienie niepełnosprawnym dzieciom pięcioletnim oraz niepełnosprawnym dzieciom objętym wychowaniem przedszkolnym z uwagi na odroczenie realizacji obowiązku szkolnego, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższego przedszkola, oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej, innej formy wychowania przedszkolnego;
- zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliż-

szej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21. roku życia;

- zapewnienie dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka umożliwiającego tym dzieciom i młodzieży realizację rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia;
- zwrot kosztów przejazdu ww. dzieci i młodzieży oraz opiekunów do przedszkola, szkoły lub ośrodka, na zasadach określonych w umowie zawartej między wójttem (burmistrzem, prezydentem miasta) i rodzicami, opiekunami lub opiekunami prawnymi ucznia, jeżeli dowożenie i opiekę zapewniają rodzice, opiekunowie lub opiekunowie prawni.

Jeżeli rodzice (opiekunowie prawni) zapewniają dowożenie dziecka, zadania te są realizowane na zasadach określonych w umowie zawartej z wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta). Ustawa o systemie oświaty nie reguluje szczegółowo trybu zawierania umów oraz ich treści, w tym liczby możliwych przejazdów rodzica (opiekuna prawnego), który dowozi dziecko na zajęcia do szkoły/placówki w ciągu dnia lub w ciągu tygodnia oraz ze szkoły/placówki do domu, w związku z tym, warunki umowy powinny być określone i zaakceptowane przez obie strony – gminę i rodziców (opiekunów prawnych), w tym dotyczy to również wysokości kosztów dowożenia ucznia.

W sytuacji, gdy strony nie podpiszą umowy, obowiązek zorganizowania dowozu ucznia należy do gminy.

Podstawą do objęcia dziecka bezpłatnym dowozem jest posiadanie przez niego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego z uwagi na niepełnosprawność lub orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Natomiast najbliższym przedszkolem/szkołą jest przedszkole/szkoła, które zapewniają dziecku realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

14. Podsumowanie

Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia, szczególnej - nieodpłatnej - opieki dzieciom z niepełnosprawnością i ich rodzinom.

W zakresie świadczeń zdrowotnych podejmuje się działania służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu i poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z np. leczenia, rehabilitacji, związane z badaniem i poradą lekarską, opieką paliatywno-hospicyjną, opiniowaniem o stanie zdrowia oraz wydawaniem recept i zaświadczeń lekarskich.

Działania z zakresu pomocy społecznej, wykonywane przez organy administracji rządowej i samorządowej, mają na celu pomoc osobom z niepełnosprawnością i ich rodzinom w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i doprowadzeniu do usamodzielnienia. W ramach systemu pomocy społecznej zapewnia się pomoc w instytucjach opiekuńczych np. domach pomocy społecznej, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, pomoc środowiskową, m.in. w świetlicach środowisko-

wych i ośrodkach wsparcia. Ważnym aspektem działań w tym zakresie jest pomoc finansowa, usługowa i rzeczowa, świadczona przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie.

W systemie oświaty dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością zapewnia się możliwość pobierania nauki we wszystkich rodzajach przedszkoli i wszystkich typach i rodzajach szkół, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Treści, metody i organizację nauczania dostosowuje się możliwości psychofizycznych uczniów, a także zapewnia możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej. Opieka nad dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami w jednostkach systemu oświaty, umożliwia realizowanie zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych, co pozwala dzieciom i młodzieży, poprzez zdobytą w indywidualnym tempie wiedzę i umiejętności, dążyć do samodzielności w dorosłym życiu.

15. Najczęściej zadawane pytania

➔ Czy dziecko niepełnosprawne, z opinią o wczesnym wspomaganiu rozwoju, musi mieć orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Dziecko, dla którego zespół orzekający poradni (publicznej lub niepublicznej) wydał opinię o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, nie musi mieć jednocześnie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Posiadanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju nie wyklucza przy tym możliwości uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na okres wychowania przedszkolnego. Należy jednak zauważyć, że w odróżnieniu do wczesnego wspomagania rozwoju, kształcenie specjalne organizowane jest wyłącznie dla dzieci z rodzajami niepełnosprawności wskazanymi w przepisach prawa oświatowego.

➔ Czy w przedszkolu lub szkole ogólnodostępnej, dla dziecka z niepełnosprawnością, może być zatrudniony tzw. „nauczyciel wspomagający”?

Jeżeli dziecko posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, dyrektor przedszkola lub szkoły może, w porozumieniu z organem prowadzącym, dodatkowo zatrudnić w przedszkolu lub szkole ogólnodostępnych nauczyciela posiadającego kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, którego zadaniem będzie współorganizowanie kształcenia dzieci niepełnosprawnych.

➔ Co to są zajęcia rewalidacyjne i czym się różnią od zajęć rewalidacyjno-wychowawczych?

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze organizuje się dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem w stopniu głębokim, na podstawie orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych (indywidualnych lub zespołowych). Zajęcia te organizuje się dla dzieci i młodzieży od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat. Celem tych zajęć jest wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, rozwijanie zainteresowania otoczeniem oraz rozwijanie samodziel-

ności w funkcjonowaniu w codziennym życiu, stosownie do ich możliwości psychofizycznych oraz indywidualnych potrzeb rozwojowych.

Dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizują w ten sposób obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek szkolny i obowiązek nauki.

Dla każdego uczestnika zajęć opracowuje się indywidualny program zajęć, zawierający w szczególności:

- cele realizowanych zajęć;
- metody i formy pracy z uczestnikami zajęć;
- zakres współpracy z rodzicami (opiekunami prawnymi) uczestnika zajęć.

Indywidualny program zajęć opracowują prowadzący zajęcia nauczyciele we współpracy z psychologiem oraz, w zależności od potrzeb, z innymi specjalistami pracującymi z dziećmi i młodzieżą, na podstawie diagnozy oraz zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, z uwzględnieniem obserwacji funkcjonowania uczestnika zajęć.

Nie rzadziej niż dwa razy w roku szkolnym nauczyciele prowadzący zajęcia dokonują okresowej oceny funkcjonowania uczestnika zajęć oraz w razie potrzeby modyfikują indywidualny program zajęć.

Zajęcia są prowadzone w formie zajęć indywidualnych lub zajęć zespołowych, organizowanych we współpracy z rodzicami (prawnymi opiekunami). Zajęcia zespołowe prowadzi się w zespołach liczących od 2 do 4 uczestników zajęć.

Minimalny wymiar zajęć wynosi:

- 20 godzin tygodniowo, nie więcej niż 6 godzin dziennie - w przypadku zajęć zespołowych;
- 10 godzin tygodniowo, nie więcej niż 4 godziny dziennie - w przypadku zajęć indywidualnych.

Zajęcia rewalidacyjne natomiast organizowane są w przedszkolu, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole i placówce dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością objętych kształceniem specjalnym, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalne-

go. Zajęcia te są prowadzone przez nauczycieli i specjalistów posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej, zgodne z rodzajem prowadzonych zajęć lub odpowiednio do rodzaju niepełnosprawności uczniów. W przypadku szkół zajęcia rewalidacyjne uwzględnione są w szkolnym planie nauczania – ich obowiązkowy wymiar jest zróżnicowany w zależności od typu i rodzaju szkoły. Tygodniowy wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych w przypadku szkół ogólnodostępnych i integracyjnych wynosi minimum 2 godziny tygodniowo dla ucznia, w przypadku szkół specjalnych – od 12 (szkoła podstawowa) do 8 godzin na oddział (technikum specjalne). Zajęcia rewalidacyjne mogą obejmować różnego rodzaju zajęcia o charakterze terapeutycznym, stymulujące rozwój osoby niepełnosprawnej np. rozwijanie umiejętności porozumiewania się z otoczeniem (np. naukę języka migowego, alternatywnych metod komunikacji), naukę orientacji przestrzennej, naukę języka Braille’a, usprawnianie ruchowe, terapię integracji sensorycznej i inne – zależnie od indywidualnych potrzeb dziecka wskazanych w orzeczeniu lub ustalonych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym opracowanym w przedszkolu, szkole lub ośrodku.

➔ Kiedy można zwolnić ucznia z nauki drugiego języka obcego?

Dyrektor szkoły, na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) oraz na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, zwalnia z nauki drugiego języka obcego do końca danego etapu edukacyjnego ucznia z wadą słuchu, z głęboką dysleksją rozwojową, z afazją, z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

W przypadku tych uczniów, jeśli posiadają oni orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego albo orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, zwolnienie z nauki drugiego języka obcego może nastąpić na podstawie tego orzeczenia.

Natomiast uczniowie z upośledzeniem w stopniu lekkim w gimnazjum – zarówno specjalnym, jak i ogólnod-

ostępnym i integracyjnym, nie są objęci obowiązkiem nauki drugiego języka obcego.

➔ Na czym polega wydłużenie etapu edukacyjnego?

Od dnia 1 września 2012 r. w klasach I i IV szkoły podstawowej, klasie I gimnazjum, klasie I szkół ponadgimnazjalnych: zasadniczej szkoły zawodowej, liceum ogólnokształcącego, technikum, szkoły policealnej i szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz w klasie wstępnej liceum ogólnokształcącego z oddziałami dwujęzycznymi. Dla uczniów tych klas etap edukacyjny może być wydłużony o rok. W pozostałych klasach szkół do zakończenia danego etapu edukacyjnego etap edukacyjny można wydłużyć co najmniej o jeden rok.

Przedłużenie okresu nauki wymaga proporcjonalnego zwiększenia wymiaru godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych. Wydłużenie etapu edukacyjnego ma służyć opanowaniu umiejętności i treści przewidzianych w podstawie programowej, dla danego etapu edukacyjnego, zgodnie z indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym opracowanym dla ucznia. Decyzję o wydłużeniu etapu edukacyjnego należy podjąć nie później niż do końca lutego danego roku szkolnego w klasie III, VI lub klasach III gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej.

Decyzję o przedłużeniu okresu nauki uczniowi niepełnosprawnemu podejmuje rada pedagogiczna, po uzyskaniu pozytywnej opinii zespołu, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zgody rodziców ucznia.

➡ **Czy uczeń, który skończył gimnazjum integracyjne i jest upośledzony w stopniu umiarkowanym może kontynuować naukę w zasadniczej szkole zawodowej specjalnej?**

Uczeń z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym nie ma możliwości kontynuowania nauki w szkole zawodowej, ponieważ szkoła ta przeznaczona jest albo dla uczniów w normie intelektualnej ale z innym rodzajem niepełnosprawności lub dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Uczeń z upośledzeniem w stopniu umiarkowanym może kontynuować naukę w trzyletniej szkole specjalnej przysposabiającej do pracy. Szkoły te najczęściej funkcjonują w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub w zespołach szkół specjalnych.

➡ **Czy uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, z uwagi na upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym i znacznym, przystępują do sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych?**

Z uwagi na to, iż uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym realizują odrębną podstawę programową, nie przystępują oni do sprawdzianu w VI klasie szkoły podstawowej, ani do in-

nych egzaminów zewnętrznych.

➡ **Kiedy uczeń może być zwolniony ze sprawdzianu lub egzaminu?**

Na wniosek rodziców (prawnych opiekunów) pozytywne zaopiniowane przez dyrektora szkoły, dyrektor właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej może zwolnić:

- z obowiązku przystąpienia do sprawdzianu uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawności sprzężone,
- z obowiązku przystąpienia do egzaminu uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z uwagi na niepełnosprawności sprzężone, którzy nie rokują kontynuowania nauki w szkole ponadgimnazjalnej.

Uczniowie ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy z powodu swojej niepełnosprawności nie potrafią samodzielnie czytać lub pisać, są zwolnieni z części trzeciej egzaminu gimnazjalnego.

➡ **Czy gmina może odmówić zwrotu kosztów za dowóz dziecka niepełnosprawnego do szkoły?**

Zgodnie z art. 17 ust. 3a ustawy o systemie oświaty obowiązkiem gminy jest:

- zapewnienie uczniom niepełnosprawnym, których kształcenie i wychowanie odbywa się na podstawie art. 71b bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, a uczniom z niepełnosprawnością ruchową, upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym - także do najbliższej szkoły ponadgimnazjalnej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21. roku życia;
 - zapewnienie dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 16 ust. 7, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do ośrodka umożliwiającego tym dzieciom i młodzieży realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia.
- Gmina nie może odmówić bezpłatnego dowozu dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia spe-

cialnego z uwagi na niepełnosprawność do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, bądź też szkoły ponadgimnazjalnej, niezależnie od tego, czy znajduje się ona w granicach administracyjnych gminy, czy też nie. Jeżeli rodzice zdecydują się na dowożenie we własnym zakresie, wówczas gmina nie może tego kwestionować. Takie stanowisko reprezentowane jest w wyrokach sądów administracyjnych (np. zgodnie z wyrokiem nr II SA/Bd 210/08 Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy, z dnia 28 maja 2008 r., to wybór rodziców przesądza o tym, czy dziecko będzie dowożone np. busem, czy też transport i opieka zostanie zapewniona przez rodziców).

➡ **Na jakiej podstawie dzieciom z niepełnosprawnością przysługuje uprawnienie do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego i komunikacji miejskiej?**

Dokumentami poświadczającymi uprawnienie do korzystania z ulgi na przejazd dla dzieci i młodzieży:

- uczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym są odpowiednio:
 - legitymacja przedszkolna dla dziecka niepełnosprawnego;
 - legitymacja szkolna dla uczniów dotkniętych inwalidztwem lub niepełnosprawnymi, uprawniająca do korzystania z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu;
 - legitymacja szkolna albo studencka wraz np. z legitymacją osoby niepełnosprawnej, wypisem z treści orzeczenia komisji lekarskiej czy orzecznika ZUS.
 - nieuczęszczających do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej albo ośrodka lub placówki o charakterze oświatowym są:
 - legitymacja osoby niepełnosprawnej, która nie ukończyła 16. roku życia, wystawiona przez powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności.
- Z takiej samej ulgi może skorzystać jedno z rodziców lub opiekun – na podstawie biletów jednorazowych. Dokumentami poświadczającymi uprawnienie rodziców lub opiekuna są:

- dokumenty dziecka wymienione wyżej – jeśli przejazd odbywa się z dzieckiem;

- zaświadczenie wydane przez przedszkole, szkołę, szkołę wyższą, placówkę oświatową lub opiekuńczo-wychowawczą lub zaświadczenie wydane przez placówkę zdrowotną, udzielającą pomocy społecznej, organizującą turnusy rehabilitacyjne.

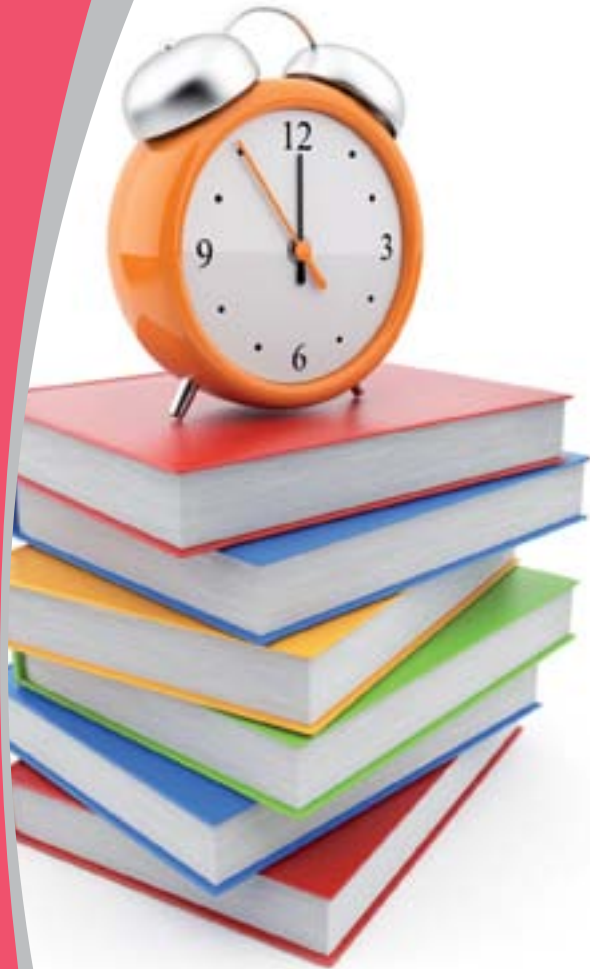
Przy przejazdach do i z jednostek udzielających świadczeń zdrowotnych albo pomocy społecznej, bądź organizujących turnusy rehabilitacyjne, wraz z jednym z wymienionych dokumentów wymagane jest zaświadczenie (zawiadomienie, skierowanie) określające odpowiedzialność:

- termin i miejsce badania, leczenia, konsultacji, zajęć rehabilitacyjnych, zajęć terapeutycznych albo pobytu w ośrodku wsparcia, domu pomocy społecznej lub na turnusie rehabilitacyjnym;

- potwierdzenie stawienia się na badania, konsultacje, zajęcia rehabilitacyjne, zajęcia terapeutyczne.
- Uprawnienie do korzystania z ulgi obejmuje wyłącznie przejazd z miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu do przedszkola, szkoły, szkoły wyższej, placówki opiekuńczo-wychowawczej, placówki oświatowo-wychowawczej, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego, specjalnego ośrodka wychowawczego, ośrodka umożliwiającego dzieciom i młodzieży spełnianie obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, ośrodka rehabilitacyjno-wychowawczego, domu pomocy społecznej, ośrodka wsparcia, podmiotu leczniczego, poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, a także na turnus rehabilitacyjny, i z powrotem.

Ulgi obowiązują tylko w 2 klasie, tylko w określonych kategoriach pociągów oraz na podstawie określonych rodzajów biletów. Ulgi nie dotyczą przejazdów pociągami w komunikacji międzynarodowej oraz przejazdów w komunikacji autobusowej ekspresowej.

Prawo do ulgowych lub bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej ustalają władze danej gminy, dlatego też w różnych gminach osoby niepełnosprawne mogą korzystać z innych zwolnień.

Więcej informacji na stronach:

Ministerstwo Edukacji Narodowej
www.men.gov.pl

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
www.mpips.gov.pl

Ministerstwo Zdrowia
www.mz.gov.pl

Narodowy Fundusz Zdrowia
www.nfz.gov.pl

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
www.pfron.org.pl

Ośrodek Rozwoju Edukacji
www.ore.edu.pl

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
www.niepelnosprawni.gov.pl

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania
www.rownetraktowanie.gov.pl

Rzecznik Praw Dziecka
www.brpd.gov.pl

Rzecznik Praw Pacjenta
www.bpp.gov.pl

Centralna Komisja Egzaminacyjna
www.cke.edu.pl

➡ **Monika Gołubiew-Konieczna** psycholog, pedagog specjalny, dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 7 w Gdańsku
Rodzice dzieci z niepełnosprawnością, w procesie opieki i wychowania swoich pociech, borykają się na co dzień z licznymi problemami. Wiążą się one nie tylko z koniecznością zapewnienia odpowiednich i efektywnych oddziaływań rehabilitacyjnych czy metod wychowawczych wynikających ze specyfiki rozwoju ich dzieci, ale także z aspektami formalnoprawnymi. Nierzadko rodzice, szukając pomocy dla swojego dziecka, w różnych miejscach i z różnych źródeł uzyskują sprzeczne i mało czytelne informacje. Często, zgłaszając się do poradni psychologiczno-pedagogicznej, dopiero tam dowiadują się o przysługujących im ulgach i uprawnieniach. Jednak uzyskiwana przez nich wiedza, nie zawsze jest kompletna, gdyż także pracownik poradni, nie do końca zorientowany jest we wszystkich zakresach i formach pomocy, świadczonych poza jego miejscem pracy (co niestety dotyczy także pracowników innych placówek, organizacji i resortów statutowo zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie). Wydaje się więc, że niniejszy poradnik, jest w stanie zapłacić swoistą „lukę informacyjną”, zarówno dla rodziców, jak i pracowników poradni oraz innych osób. Dzięki niemu, rodzice szybko i sprawnie będą mogli uzyskać informacje o pomocy, jaka przysługuje im i ich niepełnosprawnemu dziecku ze strony państwa, szczególnie w zakresie kompetencji i obowiązków spoczywających na samorządzie lokalnym w zakresie pomocy społecznej, opieki zdrowotnej i oświaty. Pracownicy poradni zaś będą mogli udzielić rodzicom pełniejszego wsparcia, wspólnie z nimi analizując zapisy zawarte w niniejszym poradniku, pomagając ustalić, które z nich, mogą dotyczyć konkretnie ich dziecka. Poradnik ten może więc przynieść wymierne korzyści wielu osobom, zarówno „odbiorcom” pomocy, jak i jej „dawcom”. I trzeba mieć tylko nadzieję, że będzie on szeroko rozpowszechniony i dotrze do jak największej grupy zainteresowanych.

➡ **dr Mariusz Dobijański** Mazowiecki Wicekurator Oświaty, pedagog resocjalizacyjny, samorządowiec
W procesie opieki, wychowania i edukacji dziecka, rodzice mają kluczową rolę do spełnienia. Jakość tych oddziaływań, zależy przede wszystkim od ich właściwych postaw rodzicielskich, a także wiedzy i umiejętności. Żadna rodzina nie może być pozbawiona wsparcia i pomocy organów państwa, których konstytucyjnym obowiązkiem jest odpowiadanie na oczekiwania rodziców. Niewątpliwie, stopień tych oczekiwań jest różny i zależy od kompetencji i potrzeb rodziców, a także, przede wszystkim, od potrzeb samego dziecka. Dziecko z niepełnosprawnością, z racji swoich specyficznych psychofizycznych uwarunkowań, wymaga często specjalistycznych oddziaływań. Im bardziej złożona jest sytuacja dziecka (rodzaj i stopień niepełnosprawności), tym bardziej złożone są jego potrzeby. Nikt z rodziców nie przygotowuje się wcześniej do tego, jak być rodzicem dziecka niepełnosprawnego. Zderzając się z sytuacją dla nich trudną, często poszukują wiedzy i umiejętności, które pozwolą im w sposób właściwy wypełniać swoją rolę wobec dziecka, tak, by jego szanse na efektywne funkcjonowanie w społeczeństwie były jak największe. Niniejszy informator doskonale wpisuje się w oddziaływanie państwa, których celem jest z jednej strony wyposażenie rodziców w niezbędne informacje pozwalające im na pozyskanie wiedzy dotyczącej różnorodnych możliwości uzyskania pomocy od instytucji administracji państwowej i samorządowej, z drugiej zaś zwiększenie jakości wsparcia i pomocy dziecku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Lektura poradnika dostarcza podstawowej wiedzy pozwalającej na bardziej skuteczne poszukiwanie wsparcia przez rodziców dzieci z niepełnosprawnością.

➡ **Andrzej Kulmatycki** specjalista ds. komunikacji, obecnie dyrektor wydziału zarządzania informacją w Kuratorium Oświaty w Warszawie
Informator ten jest praktycznym narzędziem dla wszystkich poszukujących dokładnej, ale podanej w przystępny i zwięzły sposób, informacji na temat uprawnień dzieci z niepełnosprawnością. Jest kompendium wiedzy zawierającym wybrane, najważniejsze tematy. Będzie szczególnie przydatny rodzicom lub opiekunom prawnym, którzy dopiero co stanęli przed bardzo trudnym problemem udzielenia pomocy dziecku i chcą uzyskać szybkie, praktyczne wskazówki. Opracowanie będzie też dobrym źródłem informacji dla osób chcących potwierdzić posiadaną już wiedzę. Dodatkowe zagadnienia zostały zasygnalizowane i wyróżnione graficznie. Ułatwieniem dla Czytelników są umieszczone w tych miejscach odesłania do ogólnie dostępnych baz wiedzy. Dzięki przemyślanej koncepcji opracowania, rodzice otrzymają w pigułce informacje dotyczące różnorodnych form pomocy, uwzględniając obszar opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i systemu oświaty.

Opracowano w Ośrodku Rozwoju Edukacji
we współpracy z Departamentem Zwiększania Szans Edukacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej

Autorki:

Marzena Czarnocka - Dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 13 w Warszawie

Violetta Pulwarska - Kierownik Referatu Wydziału Oświaty i Wychowania dla Dzielnicy Mokotów, Urząd dzielnicy Mokotów m. st. Warszawy

***Rodzic dziecka niepełnosprawnego nieustannie potrzebuje wsparcia.
Często po omacku, szuka tej właściwej pomocy. Próbuje na własną rękę odpowiedzieć
na nurtujące go ciągle pytania: Co robić? Gdzie i do kogo się udać? Jak pomóc?
Poradnik ten, jest swojego rodzaju „książką kucharską” dla rodzica, bez której łatwo pogubić się
we wszystkich przepisach i prawach, jakie przysługują dziecku niepełnosprawnemu.
Posiadanie poradnika/informatora niewątpliwie ułatwi codzienne funkcjonowanie.***

Danuta Szpręgiel, pedagog specjalny, mama dziecka z Zespołem Aspergera

Broszurę przygotowano w ramach projektu systemowego
“Doskonalenie strategii zarządzania oświatą na poziomie regionalnym i lokalnym II etap”

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

VULCAN
ZARZĄDZANIE OŚWIATĄ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego